

В. А. Кройтор,
кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін
Харківського національного університету внутрішніх справ

УДК 347.6 (477)

ОСОБЛИВОСТІ ПОРЯДКУ СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ НА НЕПОВНОЛІТНІХ ДІТЕЙ

Розглядаються проблеми визначення порядку стягнення аліментів на неповнолітніх дітей. Оцінюючи встановлені порядки сплати (стягнення) аліментів, тобто коли виконання батьками своїх обов'язків стосовно утримання дитини проходить як фактично (у добровільному порядку) або на підставі договору про утримання дитини (в нотаріальному порядку), так і в примусовому порядку, коли стягнення аліментів здійснюється за рішенням суду (в позовному чи наказному провадженнях), слід вважати, що їх наявність є доречним та потребує подальшого теоретичного вивчення та удосконалення.

Ключові слова: порядок сплати (стягнення) аліментів, добровільний порядок сплати (стягнення) аліментів, договір про утримання дитини, виконавчий напис нотаріуса, рішення суду.

Сім'я в усі часи була і залишається однією з головних загальнолюдських цінностей. Тому вона перебуває під посиленою правовою охороною держави. Від нормалізації соціальних, економічних та правових відносин у сім'ї залежить, зокрема, і майбутнє дітей як членів суспільства. Важливою складовою в реалізації цього завдання є правовий інститут аліментних зобов'язань батьків та дітей. Вони знайшли своє позитивне регулювання в Конституції України, Сімейному кодексі України (СК України) та інших законодавчих актах України. Відповідно до ст. 51 Конституції України "... батьки зобов'язані утримувати своїх дітей до їх повноліття. Повнолітні діти зобов'язані піклуватися про своїх непрацездатних батьків".

Слід зазначити, що інституту аліментних зобов'язань у доктрині сімейного права приділена значна увага. Але треба відмітити, що певна частина монографічних досліджень була проведена з позицій сімейного законодавства часів існування Радянського Союзу (В. П. Юрасов, А. М. Рябець, М. В. Антокольський, О. І. Пергамент, З. В. Ромовська). У низці робіт, які були проведені вже в період існування сучасного сімейного законодавства України (І. В. Жилінкова, Л. В. Афанасьева, Л. В. Сапейко), справді, було реалізовано ідею комплексного підходу до багатьох проблем цього інституту в цілому. Разом з тим цілий ряд проблем інституту аліментних зобов'язань і питання самого порядку стягнення аліментів на неповнолітніх дітей потребують подальшого наукового дослідження.

Таким чином, на сучасному етапі є досить актуальним подальше теоретичне осмислення і практичне вирішення низки проблем, пов'язаних з вирішенням самого порядку стягнення аліментів на неповнолітніх дітей.

Порядок сплати батьками аліментів на неповнолітню дитину може здійснюватися, як у добровільному порядку, коли виконання батьками своїх обов'язків щодо утримання дитини здійснюється фактичним шляхом або на основі договору про утримання дитини, так і в примусовому порядку, коли стягнення аліментів провадиться за рішенням суду.

© Кройтор В. А., 2013

Перш за все необхідно розглянути існуючу можливість добровільного виконання обов'язків по сплаті аліментів. Під добровільним виконанням аліментних обов'язків слід розуміти добровільне утримання, яке надають члени сім'ї один одному при нормальних сімейних відносинах, або у випадку, коли в сім'ї і слабшають сімейні відносини в результаті розірвання шлюбу, або певних негараздів, і особа, яка зобов'язана сплачувати аліменти, надає необхідні кошти уповноваженій особі за власною ініціативою. У цьому випадку аліменти можуть сплачуватися за ініціативою платника шляхом подання заяви про сплату аліментів за місцем роботи, за місцем отримання пенсії або стипендії у розмірі та на час, який визначає сама зобов'язана особа (ст. 187 СК України). Мета такого порядку сплати аліментів полягає в наданні можливості особі, яка зобов'язана сплачувати аліменти, уникнути стягнення аліментів у примусовому порядку [1, с. 24].

У зв'язку з цим, слід зазначити, що тривалий час в Україні аліментні правовідносини регулювалися виключно імперативними нормами [2, с. 576]. Такий підхід не надавав можливості учасникам цих відносин обрати найбільш прийнятний спосіб виконання аліментних обов'язків. Закріплений у сімейному законодавстві стандартний підхід до стягнення аліментів не сприяв належному захисту прав та законних інтересів уповноважених і зобов'язаних осіб [3, с. 1].

З прийняттям нового СК України в його основу були покладені насамперед диспозитивні засади регулювання сімейних відносин. Аліментні правовідносини набули новий інституційний зміст. Подальше удосконалення інституту аліментних зобов'язань на диспозитивних засадах відкрило можливість їх сторонам укладати договори про сплату аліментів і тим самим уникати звернення до судових органів. Оскільки договір — підстава для добровільного виконання обов'язків по утриманню, то сторони можуть самостійно визначати розмір та строки виплати аліментів за умови, що не порушуються суб'єктивні права уповноваженої особи. Згідно зі ст. 189 СК України батьки мають право укласти договір про сплату аліментів на дитину, у якому визначити розмір та строки виплати. Умови договору не можуть порушувати права дитини, встановлені СК України. Договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується. У разі невиконання одним із батьків свого обов'язку за договором аліменти з нього можна стягнути на підставі виконавчого напису нотаріуса. Отже, нині такі домовленості мають правове значення.

У разі невиконання в добровільному порядку обов'язку по сплаті зобов'язаною особою аліментів їх з нього можна стягнути в судовому порядку. Стягнення аліментів у судовому порядку можливе лише при відсутності домовленості про сплату аліментів. В іншому випадку необхідно насамперед розірвати договір про сплату аліментів і після цього звернутися з вимогою про стягнення аліментів.

У юридичній літературі зазначено з посиланням на положення ст. 106 СК Російської Федерації, що за чинним законодавством наявність аліментного договору є перешкодою для звернення одержувача до суду з позовом про стягнення аліментів [4, с. 94]. Також вважаємо, що два порядки сплати аліментів — за судовим рішенням і за угодою — існувати одночасно не можуть. На наш погляд, за наявності договору, сторонам слід спершу розірвати його в добровільному або в судовому порядку, дочекатися, поки відповідне рішення суду вступить у законну силу, і вже потім звертатися до суду з вимогою про стягнення аліментів. Це означає, що заінтересована сторона вправі в одній позовній заяві об'єднати обидві вимоги: про розірвання договору та про стягнення аліментів, оскільки ці вимоги пов'язані між собою (ст. 126 Цивільного процесуального кодексу України (ЦПК України)).

Заінтересована сторона вправі звернутися до суду з позовом про зміну або про розірвання аліментного договору також у разі суттєвої зміни матеріального або сімейного стану сторін, якщо при цьому вони не досягли згоди у позасудовому порядку. Однак і в цьому випадку зміна або розірвання аліментного договору не

повинні погіршувати становище дитини, порівняно з тим, яким воно було б при стягненні аліментів у судовому порядку [4, с. 94].

У судовому порядку стягнення аліментів на дітей може бути здійснюватися на основі судового наказу та рішення суду.

Наказне провадження є новим видом провадження, яке було раніше невідоме цивільному судочинству України. Наказне провадження слід розглядати як спрощений вид судочинства у справах за вимогами, які мають, очевидно, достовірний характер. Його ще називають непротокольним провадженням, оскільки процес провадження не фіксується в протоколі чи іншому процесуальному документі, наприклад, у журналі судового засідання.

Вирішення справи в порядку наказного провадження здійснюється у формі видачі судового наказу, який є особливою формою судового рішення про стягнення з боржника грошових коштів за заявою особи, якій належить право такої вимоги. Судовий наказ підлягає виконанню за правилами, встановленими для виконання судових рішень у порядку, встановленому законом (ст. 95 ЦПК України).

Для видачі судового наказу до суду подається заява, яка згідно зі ст. 98 ЦПК України повинна бути оформлена в письмовій формі. Заява про видачу судового наказу подається до суду першої інстанції за загальними правилами підсудності, встановленими ЦПК України. За подання заяви про видачу судового наказу сплачується судовий збір у розмірі п'ятдесяти відсотків ставки, яка визначається з оспорюваної суми при зверненні до суду з позовом у порядку позовного провадження.

Слід зазначити, що згідно зі ст. 18 СК України кожен учасник сімейних відносин, який досяг чотирнадцятирічного віку, має право на безпосереднє звернення до суду за захистом свого права або інтересу. Отже, дитина, яка досягла чотирнадцятирічного віку, наділяється цивільною процесуальною дієздатністю, може звернутися до суду із заявою про видачу судового наказу про присудження аліментів, якщо сума аліментів дорівнює тридцяти відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, якщо ця вимога не пов'язана із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства) та необхідністю залученням інших зацікавлених осіб.

При прийнятті заяви стягувача про видачу судового наказу суд у триденний строк видає судовий наказ по суті заявлених вимог (ст. 102 ЦПК України).

Згідно зі ст. 102 ЦПК України видача судового наказу проводиться без судового засідання і виклику стягувача та боржника для заслуховування їх пояснень. Судовий наказ повинен відповідати вимогам, встановленим Законом України "Про виконавче провадження" до виконавчих документів.

Судовий наказ складається і підписується суддею у двох примірниках, один з яких залишається у справі, а другий скріплюється печаткою суду і видається стягувачу після набрання ним законної сили (ст. 103 ЦПК України).

Згідно зі ст. 104 ЦПК України після видачі судового наказу суд невідкладно надсилає його копію боржникові рекомендованим листом із повідомленням. Одночасно з копією судового наказу боржникові надсилається копія заяви стягувача з копіями доданих до неї документів та роз'яснюється його право в разі заперечення проти вимог стягувача протягом десяти днів з дня отримання судового наказу подати заяву про його скасування. У разі ненадходження заяви від боржника протягом трьох днів після закінчення строку на її подання та за наявності даних про отримання боржником копії наказу судовий наказ набирає законної сили, і суд видає його стягувачу для пред'явлення до виконання (ст. 105 ЦПК України).

Заява боржника про скасування судового наказу, подана в установлений строк, розглядається судом протягом п'яти днів з дня її надходження без судового розгляду і виклику сторін, про що виноситься ухвала, якою скасовується судовий наказ. Заява боржника про скасування судового наказу, подана після закінчення строку, встановленого частиною другою ст. 104 ЦПК України, залишається без

розгляду, якщо суд за заявою особи, яка його подала, не знайде підстав для поновлення строку подання цієї заяви.

В ухвалі про скасування судового наказу суд одночасно роз'яснює, що заявлені стягувачем вимоги можуть бути розглянуті в позовному провадженні з додержанням загальних правил щодо пред'явлення позову. Копії ухвали направляються стягувачу та боржникові не пізніше трьох днів після його постанови (ст. 106 ЦПК України).

Згідно з п. 4 ч. 1 ст. 96 ЦПК України судовий наказ може бути видано, зокрема, якщо заявлено вимогу про присудження аліментів на дитину в розмірі тридцяти відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, якщо ця вимога непов'язана із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства) та необхідністю залученням інших зацікавлених осіб.

У зв'язку з питанням, що розглядається, є цікавим для науки сімейного права досвід регулювання цих відносин у Російській Федерації. У ЦПК Російської Федерації така вимога також зазначена серед інших вимог. На її підставі може бути видано судовий наказ. Згідно зі ст. 122 ЦПК Російської Федерації судовий наказ видається, якщо заявлено вимогу про стягнення аліментів на неповнолітніх дітей, не пов'язану зі встановленням батьківства, оспорювання батьківства (материнства) або необхідністю залучення інших зацікавлених осіб. У п. 11 Постанови Пленуму Верховного Суду Російської Федерації "Про застосування судами Сімейного кодексу Російської Федерації при розгляді справ про встановлення батьківства та про стягнення аліментів" зазначається, що відповідно до абзацу п'ятого ст. 122 ЦПК Російської Федерації суддя вправі видати судовий наказ, якщо заявлено вимогу про стягнення аліментів на неповнолітніх дітей, непов'язану зі встановленням батьківства, оспорюванням батьківства (материнства) або необхідністю залучення інших зацікавлених осіб. На підставі судового наказу не може бути стягнуто аліменти на неповнолітніх дітей у твердій грошовій сумі, оскільки вирішення цього питання пов'язане з необхідністю перевірки наявності або відсутності обставин, з якими закон пов'язує можливість такого стягнення (п.п. 1 і 3 ст. 83, п. 4 ст. 143 СК Російської Федерації).

Російським сімейним законодавством передбачено, що аліменти на неповнолітніх дітей стягуються в чітко встановлених частинах заробітку чи доходу платника, якщо суд не вважає за необхідне стягнути аліменти у твердій грошовій сумі. За СК України розмір заробітку (доходу) матері, батька, що буде стягуватися як аліменти на дитину, визначає суд. В особливих випадках, передбачених ст. 184 СК України, суд може визначити розмір аліментів у твердій грошовій сумі.

Повністю згодні з думкою М. Вербицької, що така позиція законодавця обумовлена тим, що сьогодні складно об'єктивно оцінити реальний рівень доходів громадян України, дуже часто трапляється, коли відомості про доходи громадяни приховують, довідки про заробітну плату не відповідають дійсності; в Україні процвітає й офіційно незареєстрована праця. Тому розмір аліментів у кожному випадку визначає суд, беручи до уваги різні обставини і детально досліджуючи джерела прибутку того з батьків, з якого будуть стягуватися аліменти, та матеріальне становище дитини [5, с. 59].

Уявляється, що порівняння положень відповідних статей українського і російського законодавств дозволяє зробити висновок про те, що формулювання положення в ЦПК України більш відповідає суті наказного провадження, яке розглядається як спрощений вид судочинства у справах за вимогами, які мають, очевидно, достовірний характер.

Згодні з авторами, які вважають єдино можливим варіантом застосування судового наказу при стягненні аліментів на дитину випадок, коли сума аліментів буде дорівнювати мінімальному розміру аліментів на дитину відповідного віку, встановленого законодавством України. Тільки в такому випадку буде відсутній спір про розмір аліментів (зрозуміло, що мова йде про аліментні зобов'язання, які не пов'язані зі встановленням батьківства, оспорюванням батьківства (материнства),

тобто вимоги про стягнення аліментів є безперечною умовою, і відповідно їх можливо стягнути в спрощеному порядку [5, с. 59].

Слід зазначити, що вказані положення на практиці сприймаються судами неоднозначно. Наведемо кілька прикладів із судової практики.

Суддя Московського районного суду м. Харкова М., розглянувши заяву про видачу судового наказу про стягнення аліментів на утримання неповнолітньої дочки, встановив, що 29 грудня 2003 р. заявник зареєструвала з боржником шлюб; у період шлюбу у них народилася дитина, яка проживає із заявницею. Боржник на цей момент аліменти не виплачує; заявнику не відомо, чи має він дохід, і у зв'язку з зазначеним вона звернулася до суду. У судовому наказі суд вказав: "... стягнути ... аліменти в розмірі 30 % прожиткового мінімуму на дитину відповідного віку на доньку ..." [6]. В іншому випадку суддя Комінтернівського районного суду м. Харкова М., розглянувши заяву про видачу судового наказу про стягнення аліментів на утримання неповнолітньої дочки у виданому судовому наказі, вказав: "... стягнути аліменти на утримання неповнолітньої дочки в розмірі 1/4 частини заробітку щомісячно, але не менше 30 % прожиткового мінімуму на дитину відповідного віку ..." [7].

Оцінюючи зазначені судові накази, вельми характерні для всієї судової практики в Україні, слід зазначити на спірність формулювання в останньому випадку, оскільки "... стягувати аліменти на утримання неповнолітньої дитини у розмірі 1/4 частини заробітку щомісячно, але не менше 30 % прожиткового мінімуму на дитину відповідного віку" можливо тільки в позовному провадженні, бо в такому випадку вбачається у справі спір про право.

Згідно зі ст. 100 ЦПК України після отримання заяви про видачу судового наказу суд може відмовити у прийнятті заяви про видачу. Зокрема вважаємо важливим розгляд питання про можливість стягнення аліментів на користь повнолітньої дитини з того з батьків, який проживає окремо, у зв'язку з продовженням навчання. Згідно з ч. 1 ст. 199 СК України якщо повнолітні дочка, син продовжують навчання і у зв'язку з цим потребують матеріальної допомоги, батьки зобов'язані утримувати їх до досягнення двадцяти трьох років за умови, що можуть надавати матеріальну допомогу. Після досягнення дитиною повноліття, навіть якщо вона й отримувала аліменти, будучи неповнолітнім, необхідно звернутися до суду з вимогою про стягнення аліментів з того з батьків, який проживає окремо, у зв'язку з продовженням навчання дочкою (сином). Вважаємо, що питання про присудження аліментів при зазначених обставин не може розглядатися в порядку наказного провадження, оскільки в законодавстві не передбачено якогось положення, наприклад, прожиткового мінімуму для дитини, яка досягла вісімнадцятирічного віку, з якого можливо було б обчислити 30 відсотків, передбачених ч. 4 п. 1 ст. 96 ГПК України. На повнолітніх дочку, сина, які навчаються, аліменти, як правило, присуджуються у твердій грошовій сумі, тому суд повинен з'ясувати матеріальне становище боржника, а це свідчить про наявність спору про право. У такому випадку суд повинен відмовити у прийнятті заяви про видачу судового наказу на підставі п. 2 ч. 3 ст. 100 ЦПК України, оскільки із заяви і поданих документів вбачається спір про право.

Усе викладене свідчить про те, що, крім зазначеного в ч. 4 п. 1 ст. 96 ЦПК України винятку, справи про стягнення аліментів на неповнолітню дитину відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 100 ЦПК України не підлягають розгляду в наказному провадженні, оскільки по них завжди вбачається спір про право (спір про розмір аліментів), як і справи про стягнення аліментів на повнолітніх дочку, сина, які продовжують навчання. У цих випадках суд повинен дослідити всі обставини справи: матеріальне становище платника аліментів, потреби дитини і т. п., і тільки потім винести рішення про розмір аліментів, що можливо тільки в позовному провадженні.

З огляду на вищезазначене, суддя повинен відмовити у видачі судового наказу в разі, якщо боржник виплачує аліменти за рішенням суду на інших осіб або їм проводяться виплати за іншими виконавчими документами. Можливість видачі судом судового наказу, зокрема якщо заявлено вимогу про присудження аліментів на дитину в розмірі тридцяти відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, якщо ця вимога не пов'язана із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших зацікавлених осіб, може стосуватися і деяких інших аспектів зокрема положень ст. 70 Закону України “Про виконавче провадження”. Відповідно до ст. 70 Закону України “Про виконавче провадження” розмір відрахувань із заробітної плати та інших доходів боржника вираховується із суми, що залишається після сплати податків. Обмеження розміру відрахувань із заробітної плати встановлюється законодавством про працю. Із заробітної плати боржника може бути утримано за виконавчими документами до погашення у повному обсязі заборгованості: у разі стягнення аліментів, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, відшкодування шкоди у зв'язку із втратою годувальника або збитками або шкоди, заподіяної злочинцем, — п'ятдесят відсотків; по інших видах стягнення, якщо інше не передбачено законом, — двадцять відсотків. Загальний розмір усіх відрахувань встановлюється під час кожної виплати заробітної плати, що може бути виплачена працівнику, у тому числі в разі виплат за кількома виконавчими документами. Таке обмеження не поширюється на відрахування із заробітної плати в разі відбування боржником покарання у вигляді виправних робіт і стягнення аліментів на неповнолітніх дітей. У таких випадках розмір відрахувань із заробітної плати не може перевищувати сімдесят відсотків. У цьому випадку, вважається, що вимога про стягнення аліментів повинна бути розглянута у позовному провадженні, оскільки суд повинен дослідити всі обставини справи, і тільки потім винести рішення про розмір аліментів.

На практиці іноді виникає питання: чи можливе стягнення аліментів у судовому порядку в разі, якщо боржник уже виконує цей обов'язок у добровільному порядку? Прямої відповіді на це питання новий СК України не дає. У попередньому кодексі це питання вирішувалося. Зокрема в ч. 2 ст. 92 КпШС України було вказано, що добровільний порядок сплати не виключає права стягувача аліментів у будь-який час звернутися до суду з позовом про стягнення аліментів. При цьому кошти на утримання дітей стягуються в судовому порядку при ухиленні батьків від такого обов'язку (ст. 80 КпШС України). У постанові Пленуму Верховного Суду України № 16 “Про застосування судами деяких норм Кодексу про шлюб та сім'ю України” від 12 червня 1998 р. судам було роз'яснено, що, вирішуючи спори про стягнення аліментів на неповнолітніх дітей, необхідно з'ясувати, чи виконує відповідач передбачений законом обов'язок щодо утримання дітей, і чи справді причиною подачі позову є невиконання цього обов'язку, і чи не має він наміру в обхід закону зменшити розмір аліментів, що сплачуються відповідачем на дітей від іншої матері, або розмір відрахувань із заробітної плати на користь інших фізичних або юридичних осіб (абз. 1 п. 17). У постанові Пленуму Верховного Суду України № 3 “Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ про батьківство, материнство і стягнення аліментів” від 15 травня 2006 р., на жаль, зазначеного положення не міститься.

Як зазначається в юридичній літературі, в сімейно-правовій науці вирішення цього питання знало певних змін [1, с. 541]. Раніше зазначалося, що аліменти можуть бути стягнуті і тоді, коли один з батьків не мав навіть намірів не виконувати свій обов'язок [8, с. 260; 9, с. 120]. Нині правильно вказується, що примусовий порядок стягнення аліментів повинен бути способом захисту, а не способом зведення рахунків. Тому якщо один з батьків добровільно сплачує дитині аліменти у сумі, яка достатня для задоволення його розумних потреб, то іншому в позові про примусове стягнення аліментів повинно бути відмовлено [10, с. 384]. Виконання

обов'язків з утримання дитини (в тому числі шляхом сплати аліментів із заробітної плати за заявою платника) не буде перешкодою для звернення з вимогою про стягнення аліментів, якщо позивач не згоден з розміром, формою, періодичністю платежів чи іншими моментами [2, с. 542].

Як раніше було зазначено, в судовому порядку стягнення аліментів на дітей, в розмірі про який зазначалося вище, може бути здійснене і на основі рішення суду в позовному провадженні. Позов про стягнення аліментів може бути подано:

- 1) одним з батьків;
- 2) усиновлювачем;
- 3) опікуном чи піклувальником;
- 4) патронатним вихователем;
- 5) самою дитиною, яка досягла чотирнадцятирічного віку.

Чинним цивільним процесуальним законом у справах про стягнення аліментів передбачено деякі процесуальні особливості порушення справ про стягнення аліментів. Так, у справах за позовами стягнення аліментів передбачена альтернативна територіальна підсудність. Ст. 110 ЦПК України іменує її підсудністю за вибором позивача. Це пільгова для позивача підсудність. Вона дозволяє йому вибирати один з двох або декількох судів. Так, позови про стягнення аліментів, про визнання батьківства відповідача та інші можуть пред'являтися за вибором позивача до суду за місцем проживання відповідача або в суд за місцем проживання позивача. Вважаємо, що в положеннях зазначеної статті знаходить свій реальний прояв загальноправовий принцип — принцип гуманізму.

Як уже зазначалося раніше, найбільш ефективною формою захисту є судова діяльність щодо захисту прав і законних інтересів, яка порушується шляхом пред'явлення заінтересованою особою, як правило, позову. Однак не будь-яке звернення до суду з позовом викликає обов'язок суду розглянути і вирішити його по суті. Згідно зі ст. 122 ЦПК України суддя повинен відмовити у прийнятті заяви в таких випадках. Зокрема суддя має відмовити у прийнятті заяви, якщо заява не підлягає розгляду в судах у порядку цивільного судочинства. Тут мова йде, в першу чергу, про судову компетенцію, оскільки суди розглядають тільки ті справи, які віднесені законом до їхньої компетенції. Крім того, суддя відмовляє в порушенні справ за вимогами, якщо захист цієї вимоги законом забороняється (наприклад, сімейне законодавство не допускає подання заяви про розірвання шлюбу без згоди дружини, якщо вона вагітна або має дитину до одного року).

Оцінюючи розглянуті вище порядок сплати (стягнення) аліментів, слід зазначити, що наявність як добровільного порядку, коли виконання батьками своїх обов'язків щодо утримання дитини здійснюється фактичним шляхом або на основі договору про утримання дитини, так і примусового порядку, коли стягнення аліментів здійснюється за рішенням суду, є доцільним і потребує подальшого теоретичного вивчення та подальшого удосконалення.

Список використаних джерел

1. Сапейко, Л. В. Аліменти дітям та батькам [Текст] : [монограф.] / Л. В. Сапейко, В. А. Кройтор. — Х. : Еспада, 2008. — 160 с.
2. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар [Текст] / за ред. І. В. Жилінкової. — Х. : Ксилон, 2008. — 855 с.
3. Сапейко, Л. В. Правове регулювання аліментних обов'язків батьків та дітей [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 "Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право" / Л. В. Сапейко. — Х., 2003. — 16 с.
4. Богданова, Г. В. Права и обязанности родителей и детей [Текст] / Г. В. Богданова. — М. : Книга сервис, 2003. — 112 с.
5. Вербіцька, М. Законодавча регламентація вимог, за якими видається судовий наказ: проблеми та перспективи розвитку (частина друга) [Текст] / Мар'яна Вербіцька // Підприємництво, господарство і право. — 2012. — № 6. — С. 56–60.

6. Справа № 2н-7647/11 [Текст] // Архів Московського районного суду міста Харкова за 2011 рік.
7. Справа № 2н-673 [Текст] // Архів Комінтернівського районного суду міста Харкова за 2011 рік.
8. *Иоффе, О. С.* Советское гражданское право [Текст] / О. С. Иоффе. — Л. : Изд-во ЛГУ, 1965. — Ч. 3. — 348 с.
9. *Чечот, Д. М.* Брак, семья, закон [Текст] / Д. М. Чечот. — Л. : ЛГУ, 1984. — 348 с.
10. *Ромовська, З. В.* Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар [Текст] / З. В. Ромовська. — [2-ге вид., перероб. і доп.]. — К. : Ін Юре, 2006. — 528 с.

Надійшла до редакції 25.01.2013

Кройтор В. А. Особенности порядка взыскания алиментов на несовершеннолетних детей
Рассматриваются проблемы определения порядка взыскания алиментов на несовершеннолетних детей. Оценивая рассмотренные порядки уплаты (взыскания) алиментов, когда выполнение родителями своих обязанностей относительно содержания ребенка происходит как фактически (в добровольном порядке) или на основе договора о содержании ребенка (в нотариальном порядке), так и в принудительном порядке, когда взыскание алиментов осуществляется по решению суда (в исковом или приказном производствах), следует отметить, что их наличие является целесообразным и нуждается в дальнейшем теоретическом изучении и дальнейшем усовершенствовании.

Ключевые слова: порядок уплаты (взыскания) алиментов, добровольный порядок уплаты (взыскания) алиментов, договор о содержании ребенка, исполнительная надпись нотариуса, решение суда.

Kroitor, V. A. The Peculiarities of the Order of the Alimony Recovery for Minor Children
The problems of determining the order of the alimony recovery for minor children are being considered. After analyzing the orders of alimony payment (recovery) when the parents perform their duties to support their children as a fact (voluntarily) or on the basis of the agreement on a child support (notarially) as well as enforcement at law when alimony recovery is administered under the court decision (as an action proceedings or writ proceedings), it should be noted that the availability of these orders is expedient and needs further theoretical studying and improvement.

Keywords: order of alimony payment (recovery), voluntary order of alimony payment (recovery), agreement on a child support, enforcement inscription by a notary, court judgement.

